

OSNOVNA ŠOLA PLANINA PRI SEVNICI

ZGODOVINSKA RAZISKOVALNA NALOGA

IGRA KOT DEL OTROŠTVA

MENTORICA: Majda Kočever Klaužer

ŠOLSKO LETO 2005/2006

DELO ČLANOV ZGODOVINSKEGA KROŽKA

Na ustanovnem sestanku 12.9.2006 je mentorica Majda Kočevar podrobno predstavila temo zgodovinskega raziskovalne naloge z naslovom IGRE KOT DEL OTROŠTVA in delo zgodovinskega krožka v šolskem letu 2005/06.

Naredili smo načrt in se nato lotili raziskovalnega dela - pri tem smo zelo uživali, saj smo spoznavali, kako in s čim so se otroci kratkočasili v starih časih: s katerimi igrami so si krajšali čas na pašniku, na travniku, v gozdu, v dolgih zimskih večerih ob topli krušni peči...

- Zbrali smo gradivo oz. vire, ki govorijo o igri.
- Pregledali smo pisne vire – šolske kronike.
- Pomagali smo si z informatorji: pripravili smo vprašalnike za starejše občane in učence naše šole in učitelje, ki so poučevali razredni pouk in športno vzgojo.
- Naredili seznam starejših občanov, učiteljev in si razdelili naloge.
- Opravili smo intervjuje in ankete na terenu.
- Opravili ankete med našimi učenci.
- Odigrali smo igre s pripomočki, ki so jih prispevali naši informatorji.
- Pripravili razstavo igrač, ki so jih prispevali informatorji in navodila za igre, ki jih otroci ne poznajo

CILJI RAZISKOVANJA

1. Spoznavati, da se ljudje in okolje, družba in kultura v času spreminjajo.
2. Seznaniti se s tradicijo.
3. Spoznati razlike med igralnimi navadami otrok nekoč in danes.
4. Vzbuditi vez med preteklostjo in sedanostjo.
5. Ugotoviti, kako, kje, s čim in katere igre so se igrali otroci včasih.
6. Ugotoviti, kako je potekala telovadba oz. športna vzgoja včasih, kdo je poučeval, kje je potekala...
7. Ohraniti v pisni obliki igre za poznejše rodove, da se ne bodo pozabile, ko naših babic in dedkov ne bo več.
8. Prikazati del našega ustvarjalnega raziskovanja in odigrati nekaj starih iger.

Pri raziskovanju iger in igral iz preteklosti smo izhajali iz nekaterih hipotez:

- otroci so imeli na voljo manj časa za igro kot danes;
- igrače so si morali izdelati sami oz uporabiti material, ki so ga našli doma;
- otroci so se več družili.

ČLANI ZGODOVINSKEGA KOŽKA

1. Nina Šetar, 9.r./9
2. Teja Bobek, 9.r./9
3. Tjaša Kolman, 9.r./9
4. Anja Senica, 9.r./9
5. Petra Koželj, 9.r./9
6. Renata Romih, 9.r./9
7. Petra Sehur, 9.r./9
8. Ines Žibret, 8.r./9
9. Viktorija Špan, 8.r./9
10. Natalija Bohinc, 8.r./9

Pomagale so tudi: Špela Vrečko, Petra Zupanc, Tadeja Polutnik, Aleksandra Motoh, Branka Budana

1. PREDSTAVITEV KRAJA

PLANINA PRI SEVNICI

1.1 LEGA

Planina se je razvila na križišču cest iz Laškega v Pilštanj in iz Šentjurja pri Celju v Sevnico. Iz smeri Šentjur - Planina je potrebno prevoziti 17 km, iz Celja do Planine pa 29 km. Planina je gručasto naselje urbanega značaja, ujeta med dolinama Gračnice in Sevnične. Kažipoti so usmerjeni proti Šentjurju, Sevnici, Jurkloštru in Kozjanskem. Njena lega pod Bohorjem je izredno lepa predvsem zaradi razgleda po bližnjih zaselkih in gričih. Krajevna skupnost Planina je po površini druga največja krajevna skupnost v šentjurski občini. Leži na skrajnem južnem delu, središče je trg Planina. Planina je pretežno **kmetijsko področje**, vendar je čistih kmetij le še malo, večinoma je vsaj en član družine zaposlen na **Planini, v Šentjurju, Celju ali drugod**. Kmečko prebivalstvo se ukvarja z gozdarstvom in živinorejo. Edino večje podjetje na Planini je **Tajfun**, ki se je razvilo iz delavnice puhalnikov, kjer izdelujejo kmetijske in gozdarske stroje. Na Planini je osnovna šola, zdravstveni dom, oddelek vrtca, pošta, banka, več trgovin, gostišče...

1.2 ZGODOVINA

V antiki je tod vodila nad naseljem so v 12. omenja leta 1227. 1884 propadel - danes se vinorodna vas omenja omenjena kot trg. Ta je Nekdaj je bila sejmov - kar 10 jih je 1494 leta. Planina je panti . Obstajajo sodelovali že v panti iz vojska Ilije Gregoriča Slovence je vodil

rimska cesta. Na skalni pečini stoletju postavili grad, ki se prvič so grad razkrili in kmalu je obnavlja. Planina se prvič kot leta 1190, že leta 1345 pa je bil ob koncu 16.stol. obzidan. pomembna zaradi živinskih bilo na leto. Turki so trg izropali močno povezana s kmečkimi domneve, da so Planinci leta 1515. Leta 1574 je kmečka začasno zavzela Planino. ključavničar Šterc iz Jurkloštra.

Ta je na Planini po izdaji padel v grajsko ječo. Požar je Planino uničil leta 1862. Leta 1646 je tod morila kuga, čeprav piše v Planinski kroniki, da na Planini ni nikoli bilo kuge. Na poti s Planine v Visoče je kamnit steber, ki naj bi spominjal na to, da je kuga na Planini vendarle bila. Iz Šentvida pri Planini sta bila doma Davorin Valenček (1834-1886), strokovni publicist, ki je med drugim pisal tudi o Prešernu in Trubarju; Karel Gorišek (1823-1871), tiskar in založnik na Dunaju; Anna Wambrechtshammer, poštna uslužbenka in pisateljica zgodovinskega romana Danes grofje celjski in nikdar več.

Planina je najbolj znana iz časa NOB. Tu je že poleti 1941 delovala I.celjska četa, ki je imela na Pustih njivah boje z Nemci. Leta 1942 so bili tu Pokrajinski komite KPS, Okrožni odbor OF za Kozjansko, I. štajerski bataljon in leta 1942 Kozjanski odred. 17. avgusta 1944 so partizanske enote osvobodile Planino, ki je bila s kratkimi presledki ob hajkah in ofenzivah središče političnega in kulturnega delovanja.

Izletniki radi obiskujejo razvaline starega gradu kakor tudi obeležja in spomenike NOB. Pod Sv. Križem je Svetokriško brezno, edina izključno tektonska jama v Sloveniji.

Za hitrejši napredek in razvoj manj razvitega kozjanskega območja so prišle leta 1973 na pomoč Mladinske delovne brigade. Najpomembnejši objekt, ki so ga zgradili brigadirji, je cesta Gračnica – Ledinščica.

Planina skozi čas

Priročni krajevni leksikon, ZDS, 1995

2. ZGODOVINA OSNOVNE ŠOLE

Osnovna šola na Planini ima svoj začetek leta 1798 v kraju Sv. Vid – današnji Šentvid (o tem je v graškem Deželnem arhivu ohranjen dopis), kjer je bila kasneje odprta samostojna šola. Poučevali so duhovniki.

Ta zasebna šola je delovala, dokler ni bila na Planini odprta javna trivialna šola leta 1817, v kateri je začel poučevati prvi laični učitelj Jožef Kovač. Pouk je potekal v občinski hiši na Planini. Šolski okoliš je obsegal kraje: Planina, Sv. Vid, Zagorje, Prevorje, Dobje in Jurklošter. V začetku je šolo obiskovalo 60 otrok.

Leta 1822 so sezidali novo šolsko poslopje, ki je bilo uporabno do druge svetovne vojne. Leta 1865 so pri Sv. Vidu ponovno odprli zasebno šolo, njeno odprtje je podprl tudi Anton Martin Slomšek.

Šolo na Planini je podpiral zdravnik dr. Jože Gorišek, lastnik tiskarne na Dunaju, ki je tiskala tudi slovenske šolske knjige. To šolo je obiskovala znana domačinka, pisateljica Ana Wambrechtsammer. Pouk je do leta 1849 potekal v nemškem jeziku.

Decembra 1944 so ustaši in Nemci napadli in požgali Planino, požgana je bila tudi šola. Nova šola je bila končana šele v šolskem letu 1953/54; ker pa to poslopje ni ustrezalo pogojem za sodoben pouk, so leta 1970 pričeli graditi novo, kjer se je začel pouk 1. decembra 1971. Po otvoritvi so jo poimenovali po Kozjanskem odredu, leta 1991 pa se je ponovno preimenovala v Osnovno šolo Planina.

Tako so naši starši oz. babice in dedki obiskovali obe šoli.

Od leta 1971 je šola samo na Planini.

Pri raziskovanju nam je pomagala: Kronika pionirske in mladinske organizacije na Osnovni šoli Planina 1960/61 in Kronika Pionirskega odreda Osnovne šole Bohor- Šentvid pri Planini 1961/62 ter kronika ŠŠD Kozjanski odred ter posamezni informatorji, domačini s Planine in okoliških krajev.

Šolski okoliš obsega tudi kraje, od koder so občani hodili v šolo tudi drugam, in sicer: Prevorje, Lesično in Slivnica.

3. IGRA

Človek je resnično človeški le, kadar se igra.

(Friderich von Schiller)

»Igra –e ž /.../otroška dejavnost, navadno skupinska, za razvedrilo, zabavo/.../« pravi razlaga v Slovarju slovenskega knjižnega jezika.

»Igrača, -e ž /.../ predmet, ki ga uporablja otrok za igranje/.../« še dodaja besedilo v SSKJ.

Igre in način igranja so poseben vir učenja in ustrezajo otrokovi potrebi po dejavnosti. Z igranjem razvijajo otroci svoje telesne in umske sposobnosti kot tudi komunikacijske spretnosti.

Igre nudijo zadovoljstvo in veselje, možnost svobodnega izražanja ter izpolnitev otroka kot posameznika in člana skupine. Nedvomno dajejo prednost celostnemu razvoju otroka.

Perez, Eulalia: 100 najboljših iger, Radovljica, Didakta, 2000

Osnovni namen iger je v tem, da se vsi sodelujoči dobro zabavajo. Pri igri je potrebno dejavno sodelovati, tako da se med igro nikogar ne izloči ali izključi. Pomembnejše je aktivno sodelovanje pri skupni dejavnosti kot pa odnos igralec-nasprotnik.

Otroci si lahko pravila igre po svoje prilagodijo ali si celo izmislijo novo igro in se tako izognejo enoličnosti. O teh spremembah otroci ob vsaki posamezni priložnosti sami odločajo v skladu s tem, kar jih takrat zanima.

Perez, Eulalia: 100 najboljših iger, Radovljica, Didakta, 2000

Otroštvo in mladost imata izreden pomen v procesu vzgoje in izobraževanja otrok.

Na to opozarja že ljudski rek: »Kar se Janezek nauči, to Janez ve!«

Veliko avtorjev opozarja, da je mladost odločilna za podobo odrasle osebe in da tistega, kar zamudimo v rani mladosti, velikokrat ne moremo nadomestiti kasneje.

Verjetno ni človeka na tem svetu, ki se ni vsaj v otroštvu igral.

Igra je neizmerne pomena za otrokov razvoj

Videmšek, Mateja: Popestrimo športno vzgojo, Ljubljana, 2004

Igra je najvišja stopnja otrokovega razvoja. Je spontan izraz misli in občutkov. Vsaka razvojna faza posameznika ima svoje posebnosti, le-te pa se odražajo tudi v igri otroka.

Človek nasploh je igrivo bitje. Vsakdo, ki v otroštvu ni imel priložnosti za igro, jih bo kot odrasel človek vedno iskal (Lowenfeld).

Inštitut za šport, 2002

Igranje je lahko - in tudi mora biti - več kot samo preganjanje dolgega časa v prostih urah, najsi se igrajo otroci ali odrasli. To pa že pomeni, da se lahko z igranjem sijajno kratkočasimo. Na besedo igra naletimo že v najstarejših jezikih; takrat so razumeli pod besedo igra samo ples. Igra je vsaka praviloma družabna dejavnost, izvajana iz veselja in ljubezni do udeleževanja v tej dejavnosti, povezana z veseljem do njene predmetne vsebine in rezultatov. Igra zabava, ker se pri tem veselimo tega, da zabava. Zanimiva je misli dveh holandskih kulturnih zgodovinarjev F.J.J. Buytendijk je izjavil: »Človek potrebuje kruh in igro: kruh, da lahko raste in obstaja; igro, da svoj obstoj poživi. Johan Huizinga to mnenje omejuje takole: »Da bi res lahko igral, mora človek, dokler se igra, spet postati otrok.«

Pri raziskovanju iger v preteklosti smo naleteli na dve izjavi, ki presenečata.

Prva: »Kdor ne igra, živi doživetij revnejše življenje.«

Druga: »Kdor ne igra z otroško neprisiljenostjo, sploh ne igra.«

Zanimivi izjavi sta v nas, mladih raziskovalcih, prebudili še večje zanimanje za vlogo in pomen igre v preteklosti, pa tudi v sedanjosti.

Našli smo še pregovor: »Povej mi, kako in (kaj)igraš in povedal ti bom, kdo si.«

Ugotovili smo, da je igra pomemben del človekovega življenja. Z igro se lahko umirimo, pomirimo, zgladimo nesoglasja in se z njo ali pa ob njej razvijamo v družabno bitje, ki pozna in obvlada pravila »dobre igre« tudi v vsakdanjiku. Igra te namreč prisili, da si v dobrih odnosih s partnerjem ali več igralci. To je izvrstna »šola za življenje«.

Roland Gooch: Družabne igre, 1981

4. IGRA IN POGOJI ZA IGRO PRI ŠPORTNI VZGOJI

4.1 TELOVADBA KOT DEL IGRE

Iz pregleda šolskih kronik, slikovnega in pisnega dela ter intervjujev smo ugotovili naslednje: telovadba je včasih potekala kar na šolskem dvorišču, poučevali so jo razredni učitelji. V zimskih mesecih oz. ob slabem vremenu so telovadili v šolskih sobanah, kjer so za orodje uporabljali mizice in klopi. Velikokrat so ob slabem vremenu predmet telovadbo zamenjali za drug predmet. Edino orodje, ki je bilo na voljo, je bil drog.

Iz slikovnega materiala smo ugotovili, da so učenci telovadili v obleki, v kateri so prišli v šolo, in bosi, saj so prihajali iz izredno revnega kmečkega okolja, kjer včasih še hrane ni bilo dovolj. Po vojni so imeli učenci poleg obleke tudi že obutev. Za igre na snegu učenci niso imeli primerne obleke in obutve, vendar so v pomanjkljivih oblačilih na snegu vseeno uživali. Ker je bilo v starih časih pri hiši zelo veliko otrok, so bili le-ti zelo slabo oblečeni.

Pred, med in še dolgo po vojni, vse do leta 1976, učenci niso potrebovali športne opreme, ker je niso mogli kupiti. Zanj ni bilo denarja, zato je tudi učitelji v šoli niso zahtevali.

Iz šolske kronike: Osnovna šola Bohor-Šentvid pri Planini

Verjetno so učenci v preteklosti težje izvajali telovadne elemente, saj so hlače in krilo izredno neprimerna športna oprema.

Od leta 1941/45 je kronika pisana v nemščini, po letu 1945 pa posebnih zapisov za telovadbo ni. V pomoč nam je bila le Kronika Pionirskega odreda Osnovne šole Bohor-Šentvid pri Planini s slikovnim materialom in zapisi ter Kronika Pionirske in mladinske organizacije na Osnovni šoli Planina.

Ugotovili smo, da je po letu 1945 in vse do leta 1971, ko je bila zgrajena nova šola z igriščem in telovadnico, potekala telovadba v lepem vremenu na dvorišču, gramoznem, v Šentvidu; na Planini pa na »kašti«, nad kaščo starega gradu ali na drugih površinah pri gradu.

Po letu 1971 so imeli učenci na voljo igrišče, ki ga še danes otroci s Planine tudi po pouku uporabljajo za igre z žogo. Otroci iz okolice Planine, torej vaški otroci, so prikrajšani za asfaltna igrišča, zato si svoje pripomočke za igre z žogo postavljajo kar na svoja dvorišča.

Šolska kronika Osnovna šola Bohor-Šentvid pri Planini nam je pri raziskovanju ponudila nekaj zanimivih podatkov, ki jih v strnjeni obliki predstavljamo v nadaljevanju.

Šolsko leto 1921/22

Telovadbo je poučeval v 2. in 3. razredu nadučitelj Božo Mahočič. Izvajale so se redovne vaje, proste vaje in igre. Učenci so se vadili v skakanju in telovadili na drogu. Razen droga šola ni imela nobenega drugega športnega orodja.

Šolsko leto 1922/23

Isti zapis kot v prejšnjem letu z naslednjim dodatkom: telovadilo se je ob lepem vremenu na prostem.

Šolsko leto 1923/24

V prvem razredu je poučevala telovadbo razredničarka.

V poletnem času so telovadili dečki na dvorišču, v zimskih mesecih v šolskih sobah.

Šolsko leto 1926/27

V poletnih času so telovadili učenci na igrališču, v zimskih mesecih se je telovadba nadomestila z drugimi šolskimi predmeti.

Šolsko leto 1928/29

V prvem in drugem razredu so se izvajale razne telovadne igrice. V ostalih razredih so se poučevale preproste redovne vaje.

Šolsko leto 1931/32

Telovadbo je poučeval vsak razrednik. Prostor za telovadbo je bilo šolsko dvorišče.

Šolsko leto 1929/30

Prostoru za telovadbo je služilo šolsko dvorišče in igrališče. V nižjih razredih so se vršile predvsem telovadne igrice, v ostalih razredih so se obravnavale redovne vaje – Tyršev sistem.

Šolsko leto 1932/33

Deklice 2. in 3. razreda je poučeval en učitelj, šolski upravitelj pa dečke 2. in 3. razreda. Telovadba se je poučevala po predpisanem sokolskem sestavu.

Šolsko leto 1933/34

Telovadba je potekala ločeno za deklice in dečke.

Telovadba na dvorišču šole v Šentvidu v šolskem letu 1961/62.

Slika iz Kronike Bohor-Šentvid.

*Telovadimo na gradu:
Slika iz Kronike pionirske in mladinske
organizacije na Osnovni šoli Planina, š.l.
1960/61*

Slikij iz Kronike pionirske in mladinske organizacije na Osnovni šoli Planina, š.l.1960/61

Iz slik in virov smo ugotovili, da so se pogoji za izvajanje športne vzgoje po letu 1971 bistveno izboljšali.

*Potem smo se igrali. Tudi tovarišica je spretno
odbijala žogo.« Zapis in slika iz šolske kronike.*

*Na športnem dnevu na Bohorju (tudi žogo imajo).
Slika iz Kronike Pionirskega odreda Osnovne šole Bohor-Šentvid pri Planini, 1961/62*

Drago Jazbinšek, učitelj športne vzgoje na OŠ Planina, je o športni vzgoji pripovedoval takole: »Ure telesne vzgoje oz. športne vzgoje so potekale, kjer je bil primeren prostor za to. oz. najboljši možni prostor. V šolah, ki niso imele igrišča ali telovadnice, so potekale ure športne vzgoje v razredu, na travniku in včasih tudi v gozdu. Skratka, povsod tam, kjer so bile čim bolj ravne in primerne površine za razgibavanje v bližini šole. Večje šole so že imele telovadnice in igrišča, zato je potekala športna vzgoja na teh objektih. Pripomočkov in rekvizitov za športno je bilo v začetku zelo malo: ena ali dve žogi, v telovadnicah je bilo nekaj orodja za športno gimnastiko, drugače si se moral znajti sam. Z leti so se razmere tudi izboljševale. Od športnih iger z žogo so bile že v samem začetku priljubljene: boj med dvema ognjema, nogomet, rokomet, kjer so bila igrišča, v razredu pa v glavnem elementarne in družabne igre, podobno kot danes.

»Na startu najmanjša in najmlajša.«
Slika in zapis iz šolske Kronike.

Tekmovanje v kolesarjenju. Učenci so pripeljali svoja kolesa.
Pionirska kronika Planina, 1961/62

»V hrib moramo vleči, da se potem spustimo po bregu Slika iz Kronike Bohor Šentvid, 1961/62

»Smučke so včasih muhaste. V zraku se radi obrnejo križem in potem...« Zapis in slika iz šolske Kronike Šentvid, 1961/62.

Smučke so včasih muhaste. V zraku se radi obrnejo križem in potem ...

Sliki potrjujeta, da se je takoj po drugi svetovni vojni poleg sankanja pojavilo tudi smučanje tudi v našem okolju.

Smuči so bile lesene, iz jesenovega lesa. Učenci, ki so jih imeli, so jih prinesli v šolo, prav tako so prinesli sani in veselja na snegu skoraj ni hotelo biti konec. Po letu 1971 so imele šole določeno število smuči in sani na voljo kar v šoli.

Informatorji so nam povedali, da je v okolici Planine veliko moških znalo izdelati smuči, posebej lepo so jih izdelovali kolarji. Na domovih so se tovarniške smuči pojavile veliko kasneje kot v šoli, saj so si jih le redki lahko privoščili.

Smučanje je bilo na Planini izredno priljubljeno in razvito, saj v Kroniki ŠŠD ves čas zasledujemo tekmovanje v veleslalomu in smuku za dečke in dekleta. Seveda, če je bilo dovolj snega. Proge so pripravili sami učenci skupaj z učiteljem.

Kdo ho višje?

» Namesto vrvice »srbot«, pa gre!«
Slika Deklice pri igri, 1961/62 iz šolske Kronike
Pionirskega odreda Osnovne šole Bohor-Sentvid pri
Planini, 1961/62

Deklice pri igri, 1961/62

Tekmovanje v streljanju je bilo delo teritorialne
obrambe vse do leta 1989. Puške so na posebnem
mestu hranile šole.

Pionirska kronika Planina, 1961/62

Na glavo se postavljamo. Slika iz Pionirske kronike
OŠ Planina, 1961/62

Športni dan na Prevorju. Učenci so veliko hodili na
pohode v bližnjo in daljno okolico.

Šolska kronika Planina, 1961/62

»Nekateri šah, drugi Človek ne jezi se.« Šolska kronika
Planina, 1961/62

Razvoj športne vadbe po letu 1974/ 75 nismo proučevali, saj smo ga podrobno obdelali lansko šolsko leto, ko smo v zgodovinski raziskovalni nalogi predstavili delovanje ŠŠD »KOZJANSKI ODRED«. Ustanovljeno je bilo v šolskem letu 1974/75 in je obstajalo do leta 1990. Mentor ŠŠD je v letu 1975/76 postal učitelj telesne vzgoje Drago Jazbinšek in ostal mentor vse do šolskega leta 1990, ko so bile ukinjene samoupravne interesne skupnosti .
Kronika ŠŠD Kozjanski odred, 1975/76

Znak ŠŠD Kozjanski odred

4.2 Naloge in pomen ŠŠD

ŠŠD ni bila nova oblika telesne kulture, pač pa podaljšana oblika redne šolske telesne vzgoje. To so bile ena izmed oblik prostovoljne šolske dejavnosti po njihovih interesih: košarka, rokomet, odbojka, nogomet, namizni tenis, strelstvo, gimnastika, atletika, smučanje, šah. ŠŠD je bila del PO (Pionirske organizacije) in MO (Mladinske organizacije), zato je morala imeti delegata tudi v teh organizacijah, čeprav je imela svoj poseben odbor in je deloval povsem samostojno. ŠŠD naj bi imele vse popolne osnovne šole, na podružnicah pa naj bi delovali športni krožki, vezani na ŠŠD matične šole.

Po letu 1990 so se začele množično razvijati vse veje športa. To dokazujejo poročila oz. finančni predlogi iz Kronike ŠŠD. Iz njih je razvidno, da so začeli učenci za športno vzgojo uporabljati športno opremo, saj je šola nabavljala tudi drese za enoten izgled in nastop ekip.

4. Povabilo gospodarja

V šol. l. 1976/77 smo nabavili 5 kom. gumijastih žog, 1 kom. usnjena rokometna žoga, 2 kom gumijastih nogometnih žog, 10 kom dresov za deklice in 10 kom dresov za dečke, 1 komplet številke za drese, ter 5 kom gumijastih rokometnih žog, 1 kom usnjena nogometna žoga, kovinski metrski trak, 2 piščalki, 1 kom žogo za odbojko, 5 kom žogic za met v daljino.

Vse navedene športne rekvizite je kupila šola.

PREDLOG FINANČNEGA NAČRTA ZA ŠOLSKO LETO 1978/79

Za zbrano članarino in dotacijo TPKS si želimo nabaviti:

1. Štartne številke za kros oz. smučanje
2. 5 rokometnih žog - gumijastih
3. 1 nogometno žogo - usnjeno
4. 1 odbojgarsko žogo - usnjeno
5. 25 plastičnih žog za odbojko
6. 5 kompasov
7. povrniti potne stroške in malico učencem, ki gredo na tekmovanje.

PREDLOG FINANČNEGA NAČRTA

1975/76
Jazbinski Franče 810,

Za pobrano članarino in druge dotacije si želimo nabaviti:

- 25 lahkih plastičnih žog
- 10 rokometnih plastičnih žog+1 usnjeno za tekmovanja
- 5 košarkarskih žog
- 2 nogometni žogi * 1 za tekmovanje
- 5 žogic(200 g) za met
- 1 žogo za odbojko
- 30 štartnih številke
- 1 mrežo za rokometni gol
- 10 kijev
- 3 piščalke
- 2 stoparici
- 1 kovinski trak 25 m
- 2 zračni puški,

kar bi skupaj zneslo približno 6000 ND.

4.3 OTROŠKE IGRE V ŠOLI

Današnje igre so podobne igram v preteklosti, le da so se jih otroci več igrali, ker niso imeli na voljo toliko različnih igrač, žog, raznovrstnih družabnih iger kot danes.

Velik del otroških iger in igrice iz zaprašenih zapuščin naših babic spada v ljudsko izročilo.

Učiteljice razrednega pouka so potrdile, da se na razredni stopnji še vedno igrajo podobne igre kot včasih. To so: črni mož, ali je kaj trden most, boj med dvema ognjema, gumitvist, leti-leti, človek ne jezi se, gnilo jajce, kraljica, koliko je ura, muhe ciljati itd.

4. 4 Intervju z upokojeno učiteljico Poldiko Senica s Planine.

1. Kako se spominjate ŠPORTNE VZGOJE V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI?

V osnovni šoli smo se igrali naslednje igre na prostem: med dvema ognjema, zbijanje muh; pozimi smo imeli sankanje, izdelovali smo snežene može ali pa smo imeli igre v razredu, kot npr.: leti - leti, vroče-mrzlo, na eno črko).

V srednji šoli smo imeli telovadnico – izvajali smo različne igre z žogo, prvič smo videli telovadna orodja in pripomočke.

2. Kdaj ste se zaposlili kot učiteljica?

Leta 1966 v Šentvidu pri Planini, poučevala sem 1. in 2. razred, nato na Planini 4. razred.

3. Koliko let ste opravljali to delo?

35 let.

4. Ste ves čas poučevali tudi telesno vzgojo?

Da.

5. Koliko ur telesne vzgoje so imeli učenci tedensko na urniku?

Tri ure na teden.

6. Kje ste izvajali ure telesne vzgoje?

V stari šoli, na igrišču ob graščini, na gradu, v razredu. V novi šoli smo jih izvajali v telovadnici in na prostem, na igrišču.

7. Katere pripomočke ste uporabljali pri telesni vzgoji?

Kije, žoge, obroče, kolebnice, vrvi, koze, gredi, blazine.

8. Kako je potekala vaša učna ura?

Najprej smo imeli ogrevalne vaje, sledile so vaje za razgibavanje, za zaključek smo izvedli še igro, ki smo jo imenovali »gnilo jajce«.

9. So se pogoji za poučevanje telesne vzgoje skozi čas kaj spremenili?

Da.

10. Je bila telesna vzgoja že od samega začetka med učenci priljubljena?

Da, zelo.

11. Menite, da ima razredni učitelj dovolj znanja za poučevanje telesne vzgoje?

Da.

12. Ste v obdobju svojega službovanja opazili spremembe v učnih načrtih za telesno vzgojo?

Da, pojavijo se pohodi, tekmovanja za osvojitve športne značke, kolesarjenje.

13. Mogoče še hranite kakšen star učni načrt?

Na žalost ne.

14. Lahko navedete igre, ki ste se jih najpogosteje igrali v razredu oz. pri športni vzgoji?

Različne igre z žogo, najpogosteje igro Med dvema ognjema.

15. Ali znate tudi vi smučati in plavati? Nikoli se nisem naučila.

4.5 Intervju z učiteljem Dragom Jazbinškom.

1. Kako se spominjate ur športne vzgoje v osnovni in srednji šoli?

Športna vzgoja se je kot šolski predmet v mojih časih imenovala telovadba, kasneje telesna vzgoja, danes se imenuje športna vzgoja.

Bila je moj najljubši predmet tako v osnovni šoli kot kasneje na učiteljski šoli. Veliko sem tekmoval in bil sem stalni član ekipe v športnih igrah: atletiki, smučanju, športni gimnastici in strelstvu.

2. Kdaj ste se zaposlili kot učitelj športne vzgoje?

Kot učitelj športne vzgoje sem se zaposlil takoj po končanem petletnem učiteljski šoli v Celju. To je bilo 1. sept. 1966 na Osnovni šoli Telče na Dolenjskem.

3. Koliko let ste opravljali to delo? Delo učitelja opravljam že 38 let.

4. Ste ves čas poučevali telesno vzgojo?

Športno vzgojo sem poučeval vsa leta, poleg pa še tudi druge predmete, če je bilo potrebno. Poučeval sem že na več šolah: v Šentjanžu na Dolenjskem, v Zabukovju, v Sevnici, v Dobju pri Lesičnem in sedaj na Planini. Zdaj sem učitelj v oddelku podaljšanega bivanja.

5. Koliko ur telesne vzgoje so imeli učenci tedensko na urniku?

Predmetnik glede števila ur športne vzgoje se ni spremenil. Tudi v preteklosti je bilo od dve do štiri ure tedensko, čeprav smo si športni pedagogi prizadevali, da bi učenci imeli športno vzgojo vsak dan na urniku.

6. Kako je potekala vaša učna ura na začetku vaše poklicne poti v primerjavi z danes?

Sam potek učne ure se ni ne vem kako bistveno spremenil, kajti »celjski učiteljski učitelji« smo bili, lahko rečem, zelo dobro podkovani v metodiki, didaktiki, saj smo morali že v času šolanja opraviti celo vrsto nastopov in hospitacij v razredu.

7. Se spomnite kakšne zanimive dogodivščine pri uri telesne vzgoje?

Dogodivščin pri športni vzgoji sem doživel nešteto, tako lepih kot tudi manj prijetnih. Doživel sem jih z učenci, učitelji, starši. Ne spomnim pa se nobene, ki bi izrazito izstopala in mi tako zaznamovala moje življenje.

8. So se pogoji za poučevanje telesne vzgoje skozi čas kaj spremenili?

Pogoji za poučevanje športne vzgoje so se do danes močno spremenili. Danes ima že vsaka šola igrišče in telovadnico, mnogo športnih rekvizitov, na voljo je dovolj literature, izobraževanj, podrobni učni načrti, česar v mojem začetku službovanja ni bilo.

9. Je bila telesna vzgoja že od samega začetka med učenci priljubljena?

Športno vzgojo je imela večina učencev rada, še posebno, če si jo znal narediti zanimivo in privlačno. Seveda so bile izjeme, tako kot so danes.

10. Ste v obdobju svojega službovanja opazili spremembe v učnih načrtih za telesno vzgojo?

Spremembe učnih načrtov so bile velike. Sprva smo si morali podrobne učne načrte učitelji delati čisto sami. Na voljo si imel samo: koliko ur športne vzgoje naj bo v posameznem razredu tedensko in športne panoge, ki jih je možno izvajati. V vsem ostalem si bil prepuščen svoji lastni presoji in iznajdljivosti. Danes je v tem oziru neprimerno vse bolj dorečeno, določeno in dano.

5. IGRE IN IGRAČE V ČASU NAŠIH DEDKOV, BABIC IN STARŠEV

Iz analize intervjujev smo ugotovili, da je bilo otroštvo v bivši Jugoslaviji, med obema vojnama, zelo skromno, otroci so bili za marsikaj prikrajšani. Dobili so le kakšno igračo, narejeno iz starih krp. Otrok v družinah je bilo veliko, od 4 - 10, zato so se otroci igrali med sabo in pazili drug na drugega. Ljudje so se veliko in pogosteje družili, predvsem ko so opravljali različna kmečka dela (ličkanje koruze, žetev ajde, košnja travnikov...). Veliko so se pogovarjali, si pripovedovali različne anekdote, zgodbe..., se šalili in veliko peli.

V preteklosti so se igrali z igračami, ki so jih sami izdelali iz materialov, ki so jih našli v naravi. Igrali so se predvsem z lesenimi igračami. Med te spadajo: piščali, frače, lesene pištole... Dečki so se frnikolali, streljali in uganjali še druge norčije. Deklice so se igrale s punčkami iz cunj, delale verižice iz marjetic in regratovih stebel, stolčke iz rastlin...

5.1 KJE in KATERE IGRE SO SE IGRALI?

Otroci na podeželju so živeli sredi narave, zato so se igrali na kmečkih dvoriščih, na travnikih, po gozdovih in na gmajnah. Otroci so bili v vseh letnih časih izpostavljeni vplivom naravnih dejavnikov: zrak, sonce, dež, sneg itd.

Največ in najpogosteje so se igrali na paši.

Paša govedi in drobnice je bila posebej zabavna v času, ko na poljih ni bilo več pridelkov – takrat so imeli otroci na paši več časa za igro, saj ni bilo potrebno paziti na živino, ki se je lahko prosto gibala tudi po poljih. Kadar je bile živina mirna in se je lepo pasla, so pogosto splezali na kakšno drevo in iskali vranja gnezda, veveričina skrivališča. Na paši so na lepo vejo (drevo) postavili gugalnico in tekmovali, kdo se bo zagugal najvišje. Igrali so se tudi s fračami in lesenimi puškami, ki so jih sami izdelali. Pastirji so delali prevale, kozolce, lučali kamenje in plezali po drevesih in se seveda tudi pretepali – »merili moči«. Kjer so bili pastirji, je bil velikokrat tudi ogenj. Kurili so, da so pekli krompir, koruzo, jabolka in kostanj. Pastirje je spremljala tudi pesem in igranje na izdelane piščali iz lesa.

Naši informatorji so nam izdelali igrače, ki so jih otroci včasih sami izdelovali, da so jih uporabljali za igro na paši. Igrače so jim v njihovih mlajših letih izdelali starejši: očetje, dedki, strici. Kasneje so se izdelovanja naučili sami.

Doma izdelane igrace: koza in volk, frače, lokj, puške. Izdelali so jih: Jože Tovornik, Rajko Kolman, Jože Klaužer.

Fantovsko orožje oz. igrace: fračo, lok in leseno puško so vzela v roke dekleta, saj pri zgodovinskem krožku v letošnjem šolskem letu ni fantov.

Igra »PARTIZANI IN NEMCI«

Gornje leseno orožje je posebej primerno za priljubljeno igro med fanti, ki so se jo včasih pogosto igrali, saj so odraščali v povojnem času. Del otrok je bilo »partizanov«, del »Nemcev«. Lovili so se po gozdu. Partizani so morali poloviti vse Nemce. Potem sta se skupini zamenjali.

Deklice so se rade igrale s punčkami. Seveda so morale prej koga prositi, da jim jo je naredil.

Punčko in žogo je izdelala PoldiKa Senica s Planine.

Doma narejeni žogi. Izdela sta ju Ana Kfaužer in Maks Štrukelj.

Doma narejene punčke, ki so jih izdelali naši informatorji: Karolina Župevc, Ida Senica in Darinka Jazbinšek.

Žoge so izdelovali doma. V času med obema vojnama so žogo izdelali kar iz dlake govedi; tudi nogavica, ki so jo natlačili z ostanki blaga, je bila primerno nadomestilo žoge. V povojnem času so žoge šivali iz blaga.

»Brkula«. Izdelal Jože Kfaužer iz Dobjega.

Za izdelavo so potrebovali les, oreh in vrvico. S potegom vrvice se na vrhu »propeler« vrti.

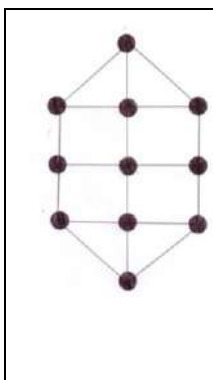
Petra Sehur v rokah drži avion, narejen iz oreha in vrvice; s potegom za vrvico propeler odleti.

Izdelek je prispeval Slavko Valentinčič.

Tudi »klasijek« so uporabili za igro. Pri luščenju koruze so »klasijke« uporabili namesto današnjih kock in vedno sestavili kaj zanimivega.

IGRE, KI SO SE JIH VČASIH IGRALI IN JIH NAŠE UČENKE NE POZNAJO

TRIJE VOLKI IN LISICA

Za igro potrebujemo: tri sive fižole (volkovi) in enega rjavega (lisica)
Na podlago narišemo igralno polje.

Igralca postavita svoje fižole na točke na risbi in začneta izmenično vleči poteze. Ena poteza je premik enega fižola po označeni poti od točke do točke. Začne lisica, volkovi jo poskušajo izriniti v kot (vrh A ali B). Igra se konča, ko volkovi priženejo lisico v enega od obeh kotov in jo ujamejo, tako ji zaprejo pot.

IGRA MARJANCA

Naša dekleta so jo odigrala s kovanci, Včasih pa so tekmovalci namesto denarja imeli fižol ali koruzo.

Na vrtavki je šest polj z napisi: daj 1, daj 2, vzemi 1, vzemi 2, vzemi vse, dajo vsi. Zmagal je tisti, ki je pobral drugim ves fižol ali vso koruzo.

Vrtavko so izdelali sami iz lesa.
Vrtavka na sliki je last Andreja Kolmana.

»Trinožno kozo« in palice nam je izdelal Rajko Kolman, ml.

KOZO PODIRAT

Nina ima samo še eno palico. Ji bo uspelo podreti »kozo«?

Na tla je treba narisati črto, za katero stopijo tekmovalci vsak s svojimi palicami v roki. V primerni razdalji postavijo leseno »trinožno kozo«. Igralec meče palice in skuša zbiti »kozo«. Zmagovalec je tisti, ki mu uspe prej zbiti kozo.

OF - ŽOGANJE

Žogo mečeš ob zid in zraven govoriš: »OF,« brez gibanja, brez smejanja, »ena roka, ena noga, tolčem spredaj, tolčem zadaj, na mlin, poljub, pozdrav, žoga pade na tla, pa – pa.« Pri tem upoštevaš navodila, ki jih izgovarjaš.

ŠKARJICE BRUSIT

Z izštevanko so otroci določili, kdo bo škarjice brusil. Otroci so se razkropili k svojemu drevesu, h kolu, k železnemu drogu. Vsak otrok je dobil svoj dom. Med njimi je hodil bruslač škarjic in brusil kazalec ob kazalec in govoril: »Šlik, šlak, škarjice brusim. Šlik, šlak, škarjice brusim.« Ustavi se pri enem otroku in ga vpraša: »Ali imate pri vas morda kakšne škarjice za brusit?« Otrok je odgovoril: »Pri nas ne, ampak pri tem!« Navedel je ime otroka. Bruslač se je namenil do otroka, za njegovim hrbtom pa so otroci zamenjali svoja mesta. Če je bruslaču uspelo najti nezasedeno domovanje, ga je zasedel, otrok, ki je ostal brez domovanja, pa je postal bruslač.

IGRA Z DENARJEM

Vsak otrok ima svoj kupček denarja. Vsak s svoje strani piha svoj kovanec. Tistemu, ki uspe svoj kovanec spraviti na nasprotnikovega, dobi oba kovanca.

Zmaga tisti, ki drugemu pobere ves denar in ga seveda obdrži.

LISICA IN VOLK

Volk (črn, lesen izdelek in vrvica) ter vrtavka (lisica). Igra spominja na sodobni »bejblade«, saj moraš z volkom lisico (vrtavko) zavrteti tako, da se vrtil čim dlje. Igralca sta bila lahko tudi dva; takrat sta skušala drug drugemu podreti lisico.

Lisico in volka je izdelal Rajko Kolman.

RIHTARJA TOLČI

Zanimiva, včasih zelo priljubljena, danes pa že skoraj pozabljena igra Rihtarja tolči je bila obvezen del otroškega igralnega repertoarja po vsem našem okolišu (Planina z okolico), pa tudi ob različnih drugih priložnostih (poroke, veselice).

Eden od igralcev se usede na stol, drug se skloni in mu položi glavo med kolena, ostali stojijo okoli. Nekdo od stoječih okoli močno udari sklonjenega po riti. Ta poskuša uganiti, kdo ga je udaril. Če pove pravega, zamenjata mesti, če pa ne, mora držati napeto zadnjo plat še naprej.

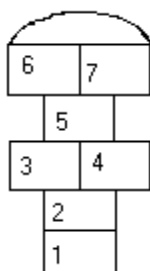
Vse do sedaj navedene igre dekleta niso poznala, a nato so bila nad igrami navdušena in so se pri praktičnem izvajanju iger zelo zabavala.

5.2 IGRE, KI SO SE JIH OTROCI IGRALI V ČASIH DOMA IN V ŠOLI

Določene igre se otroci igrajo še danes, predvsem mlajši otroci na razredni stopnji, starejši otroci pa zelo redko.

POTAPLJANJE LADJIC

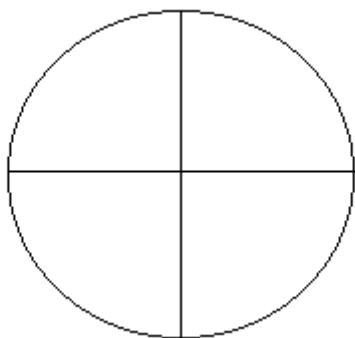
V igri tekmujeta dva. Vsak ima v svojem polju narisanih nekaj »ladjic« in nato drug drugemu odkrivata in potapljata narisane ladvice. Tisti, ki drugemu prej potopi vse ladvice, zmaga.

RISTANANC oziroma FUČ, kot so igro imenovali v naših krajih

V naših krajih še vedno priljubljena otroška igra. Na tla so otroci narisali polja in jih oštevilčili. Nato so v polja metali kamenček in skakali po pravilih, ki so jih določili. Igro FUČ, so narisali pod kozolcem kar na zemljino površino s palico; danes jo na asfalt narišemo s kamenčkom ali kredo. Nad polja so narisali polkrožno »nebo«, kjer se je igralec spočil. Vsak igralec je imel svoj ploščati kamen, ki ga je po vrsti metal v posamezna polja. Igralec je skakal po eni nogi iz polja v polje, v dve vzporedni polji pa z obema nogama hkrati. V zadnjem, polkrožnem polju, se je v zraku obrnil. Če se kamen ni ustavil v določenem polju ali se je igralec zmotil ali je stopil na črto, je naredil »fuč« in moral je odstopiti mesto naslednjemu igralcu. Zmagal je igralec, ki je prvi pobral svoj kamen iz vseh polj, tja in nazaj grede.

ZEMLJO KRAST

Na zemljino površino pod kozolcem oz na peščena tla so narisali s palico, na asfaltno površino pa s kamenčkom ali kredo, "Zemljo" - krog (en igralec se vrti na mestu, drugi se ga z eno roko drži, z drugo nariše krog). Krog razdelimo na toliko enakih krožnih izsekov, kolikor je igralcev. Vsak igralec je lastnik svojega kosa zemlje. Eden od igralcev vrže paličico na eno izmed ozemelj, ostali igralci stečejo čim dlje s svojih ozemelj, lastnik ozemlja, na katerega pade paličica, pa mora paličico čim prej pobrati in hkrati zavpiti: "Stoj!" Ostali igralci se morajo ustaviti. Igralec,

ki je dobil paličico, z njo s svojega ozemlja cilja najbližjega igralca. Če ga zadene, »odreže« s svojega ozemlja s paličico čim večji kos ozemlja igralca, ki ga je zadel. Sedaj on meče paličico v druga ozemlja. Igralec, ki izgubi vse ozemlje, izpade. Zmaga igralec, ki ukrade vso zemljo.

SKRIVANJE NA »POFUČKANJE«

Otroci so izbrali drevo ali vogal hiše, zid, za »pofučkanje«. Na tem mestu je otrok mižal in štel, do kolikor so se dogovorili. Na tem mestu je tudi »pofučkal« ostale otroke. Določili so ozemlje skrivanja, ki je bilo pri manjših otrocih manjše, pri večjih večje, zato je bilo tudi bolj zabavno, saj so se lahko skrivali in iskali po skednjih, v hlevih, v kokošnjakih in tako dalje. Tisti, ki je mižal, je štel do dogovorjenega števila in zaključil z besedami: »En, dva, tri, grem!« Vsakega, ki ga je zagledal, je »fučkal« z besedami: »En dva tri...« in njegovo ime. Iskal je tako dolgo, dokler ni našel vseh. Potem je mižal tisti, ki ga je najprej »pofučkal«. Tisti otrok, ki se je skrtil in se »pofučkal« pred tistim, ki je mižal, je bil »rešen«.

KIPE DELAT

Z izštevanko so določili otroka - kiparja. Otroke je zgrabil za roko in jih vrtel okoli sebe, kolikor je mogel. Otrok je pri tem odletel in ko je obstal, je moral ostati negiben v istem položaju, kot se je ustavil. Ko je kipar vse otroke spremenil v kipe, je med njimi izbral najlepši kip. Ta je bil kipar v naslednji igri.

GNILO JAJCE

Otroci so se postavili v krog in počepnili. Eden od otrok je hodil okrog kroga po zunanji strani in držal v roki kamenček, predmet ali robček, ki ga je neslišno spustil enemu od otrok za hrbet. Med obhodom je prepeval: »Gnilo jajce nosim, kdor ga dobi, naj za mano pohiti!« Lahko je prepeval tudi tako: »Studenček, studenček, kako se bleščiš, kdor se ozira, po »punklu« jih dobi!« Otrok, ki se je oziral, je dobi rahel udarec po hrbtu. Otroci, razporejeni v krog, so z rokami preverjali, če so dobili robec. Otrok, ki je opazil, da je dobil robec, je hitro poskočil in tekel za otrokom, ki mu je dal robček. Začela se je dirka. Tisti, ki je delil robček, je moral na izpraznjeno mesto, če ne, je postal »gnilo jajce« in otroci so ga zbadali, da smrdi. Gnilo jajce je postal tudi tisti, ki ni opazil, da je dobil robček.

TELEFON

To je igra, pri kateri si otrok izmisli besedo ali stavek in jo tiho na uho pove naprej. Navadno otrok, ki je na koncu, pove popolnoma drugačno besedo, kot jo je povedal prvi.

Igre: šah, domine in človek ne jezi se so bile zelo priljubljene igre. Otroci, kjer so imeli te igre doma, so bili zelo veseli.

DOMINE

Danes igrajo otroci zelo redko. Petra in Renata sta preizkusili igro s 40 let starimi dominami. Morali sta biti zelo zbrani, saj se številko je število pik slabše videlo, ker so imele namesto obarvanih krogcev izbokline.

Domine so last Marije Kočever – njenim otrokom jih je podaril stric iz Kranja pred štiridesetimi leti.

ŠAH

Nina in Teja šahirata. Šah je star najmanj štirideset let. Manjka le ena figura – kmet. Nič hudega, če so figure že malo obrabljene, še vedno služi svojemu namenu.

Šah je last Marije Kočever, njenim otrokom ga je v lesnem obratu v Novi vasi izdelal stric Drago Kočever pred več kot štiridesetimi leti.

IGRE S KARTAMI

Podiranje »sekreta«. Po mizi so razstavili karte. Na te karte je vodja postavil »sekret«. Igralci so vlekli karte, pri tem so morali paziti, da se »sekret« ni podrl. Najtežje je bilo na koncu.

Karte stare 30 let, last Darinke Kolman. Karte ji je podarila teta iz Belgije.

Tudi takole se lahko in so se zabavali.

Petelinčki!

RINČKE POTALAM

Eden izmed igralcev zapusti prostor. Otroci so sedeli v vrsti oziroma za pečjo. Eden izmed otrok je hodil od otroka do otroka in govoril: »Rinčke potalam, prav dobro jih skrij, da ti jih mucek ne dobi!« Nekomu izmed otrok je dal kovanec. »Mucek« se je vrnil v prostor in skušal ugotoviti, kdo ima kovanec. Če je ugotovil, je ta postal mucek, drugače je še naprej ostal mucek.

LETI-LETI

Vsi igralci dvignejo oba kazalca in z njima izmenično tolčejo po robu klopi. Voditelj vse čas govori: »Leti, leti, leti...« potem pa nenadoma prekine in poimenuje neko stvar. Če ta res leti, vsi dvignejo kazalce v zrak, če pa ne leti, morajo vztrajati pri udarjanju - ne glede na to, kaj počne voditelj. Kdor zamudi ali je prehit - mora iz igre ali pa dobi kazen.

GUMITVIST

Zelo priljubljena igra deklic pri nas. Skačejo z elastiko. Dva otroka raztegneta elastiko tako, da tvorita pravokotnik, ki ima daljšo stranico dolgo približno dva metra. Elastika je napeta. Najprej se skače v višini gležnjev, nato se elastiko počasi dviga. Kombinacije skokov se lahko spreminja. Če ni dovolj igralcev, si lahko pomagamo s stolom.

*Slika je last Stanke Žibret.
Slika je stara približno 30 let.*

VISLICE

Ta igra je napeto opravilo za dva. Potrebujemo: list papirja in svinčnik, lahko tudi tabla in kreda. Otroka žrebata, kdo bo prvi. Zmagovalec si izmisli (ne prekratko) besedo, katere prvo in zadnjo črko napiše na papir ali na tablo. Ostale črke označi s črticami. Zraven nariše s tremi potezami vislice. Soigralec mora uganiti črko za črko besedo, ki jo ima drugi v mislih. Pri vsaki napačni črki zraste »obešanec« za krogec, črtico ali pikico. Če možiček prej visi, kot je znana beseda, je izgubil tisti, ki skuša uganiti besedo, tj. ugankar; v nasprotnem primeru partner.

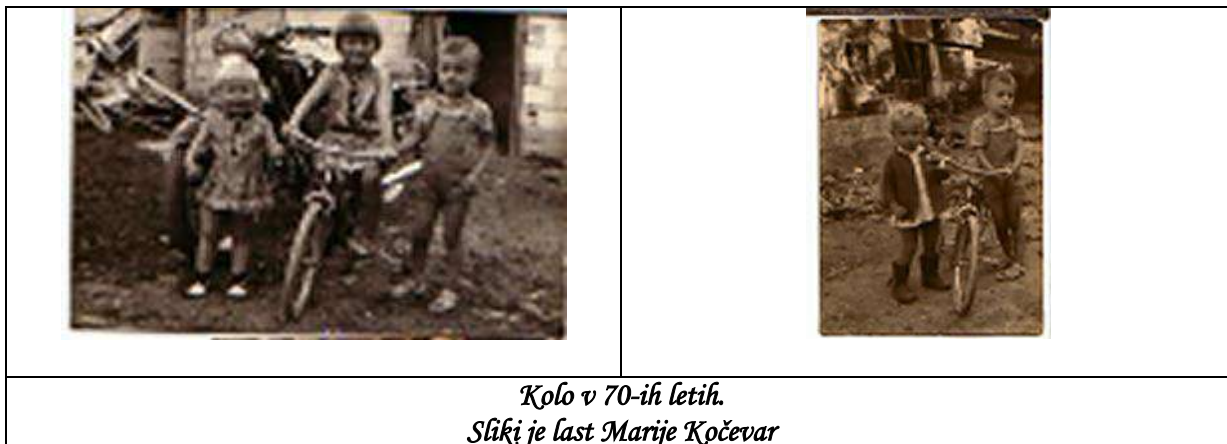
PSIČEK BREZ UTICE

Tekmovalci so v parih. Eden stoji v razkoraku, drugi je »psiček« in je v »utici«, ki jo predstavlja razkorak. Psiček kleči in je oprt na roke. Na voditeljev klic: »Zamenjaj utico!« si vsak psiček poišče drugo utico. Zmaga tisti, ki ni nikoli ostal brez utice. Na polovici igre zamenjamo vloge psičkom in uticam.

SAMOKOLNICE

Tekmovalci se razporedijo v dve skupini, znotraj teh pa na pare, ki bodo vozili samokolnice. Eden hodi po rokah, druga pa ga drži za noge. Vsaka samokolnica mora prevoziti 15 do 20 metrov. Tekmovalca nato vlogi zamenjata.

VOŽNJA S KOLESOM - IMENITNA ZABAVA

Leseno kolo izdelal Jože Klaužar.

Kolo je najprej služilo le kot prevozno sredstvo. Seveda so že prej poznali kolesa, vendar so jih izdelali sami doma - in to - iz lesa in brez pedalov! Spretnejši izdelovalci so lesena kolesa opremili s posebnimi oporami za noge. Namesto zavor so na lesnih, doma izdelanih kolesih, uporabljali veje za vožnjo po hribu navzdol. Na vrh hriba ali večje vzpetine so morali kolo potiskati in vožnja navzdol je bila zato toliko slajša. Ob nedeljah so se otroci vozili s kolesi po domačem dvorišču.

5.3 IGRE POZIMI

Pozimi so se otroci razveselili snega. Delali so kepe, angelčke, snežake, se sankali s sanmi, ki so si jih sami izdelali iz desk - bolj nekaj kot nič. Tako je bilo nekje do 60- tih let, ko so se začele pojavljati lesene ali železne sani. Tudi vreča, napolnjena s slamo, je odlično zdrsula po strmini. Otroci so imeli tudi lesene smuči z enim samim jermenon. Otroci niso potrebovali pancerjev, obuli so škornje, nogo vtaknili pod jermen in že so bili nared za vožnjo. Zatem so se pojavile že smuči z enostavnim okovjem. Za boljši tek sani in smuči po strmini so jih namazali še z voskom sveče. V zadnjih dveh desetletjih je postalo zanimivo dričanje po snegu z obrabljenimi gumami, ki so jih otrokom dali starši s traktorjev, kasneje z avtomobilov.

Sanke, narejene takoj po vojni, stare več kot petdeset let. Izdelal jih je Rajko Kolman, st.

Sanke, narejene v 60-tih letih. Izdelal Rajko Kolman, st.

Železne sani, stare približno trideset let. Z njimi se je kot otrok vozila naša učiteljica Majda Kočevar. Lastnik je Jože Klaužer.

Teja je poskusila s smučanjem na 50 let starih lesenih smučeh, kj so last Jožeta Vebra.

Nina in Teja sta poiskali kar »žakelj« in »gumo« za spust po beli strmini. To je bilo zabavno.

5. 4 IZDELAVA SMUČI

Smučji je izdeloval Franc Kotnik iz Dobja po pripovedovanju svojega strica po letu 1960.

»V gozdu sem poiskal manjše drevo v obliki smučke (biti je moralo rahlo ukrivljeno). Vzel sem jesenov les, primeren pa je bil tudi les jelše (zaradi lažje izdelave, ker je to mehek les). Drevo sem razpolovil, »razkalal«, s sekiro, ki je imela kratek ročaj in smo ji rekli »bobnarica«, in ga v grobem obdelal. Dobil sem rahlo ukrivljeno delno obdelano desko. Nato sem izdelal model. V lesen »ploh« sem z ročnim svedrom za les zavrtal več lukenj v obliki smučke. V luknje sem nabil lesene čepe (kline). Ti leseni čepi so bili podobni zobem grabelj, le da so bili malo debelejši. Naredil sem jih s pomočjo žage in noža. Danes bi temu modelu rekli primež. Sledilo je kuhanje v grobem pripravljene smučke. Kuhal sem le sprednji del smučji. To je del, ki ga je bilo potrebno ukriviti. Kuhal sem v kotlu, v vodi. Trajalo je dobri dve uri. Kuhanje je bilo potrebno zato, da sem lažje in lepše oblikoval sprednji del smučji. Lažje sem ga ukrivil in nato sem na sprednjem delu izrezal razne kvadratke in krogce (zaradi izgleda). Nato sem to, še vedno v grobem obdelano, smučko »fiksiral« v prej omenjeni model. Sledilo je sušenje. Sušenje je trajalo 2 do 3 dni v skoraj ohlajeni kmečki peči. Priporočeno bi bilo še dlje, vendar se je mudilo. Posušeno smučko sem vzela iz modela. Sledila so končna dela. Najprej sem po sredini spodnje strani smučke z letvijo izdolbel jarek v obliki črke U, da je bila smučka bolj stabilna. Sledilo je brušenje smučji. Potreboval sem pilo za les, »hoblíč« in steklo (za strganje krivinskih delov smučji). Nato sem smučji pobarval. Uporabil sem barvo, ki je bila pri roki, ni bilo nujno, da je bila barva za les. Največkrat so bile smučji zelene, modre ali rjave barve. Po sredini vsake smučke sem pobarval bel pas, da bi se čimbolj približal originalu. Spodnji del sem namazal z govejo mastjo – »lojem«, da je hitreje šlo. Sledila je izdelava pasov, ki so držali čevlje, še pogosteje pa kar škornje. Za eno smučko sem potreboval pas za objem (sprednji del) in pas pri peti z zaponko. Ta dva pasova sta bila med seboj povezana. Pasove sem izdelal iz starega usnja. Na zadnji del sem prišil še zaponko. Vse skupaj je bilo pribito ali privito na stranski del smučke z ne predebelimi žebli ali vijaki. Smučarske čevlje so predstavljali navadni, nepodloženi škornji. Palice so bile lesene, najpogosteje leskove.« je zaključil svojo pripoved o izdelavi smučji.

Učitelj Drago Jazbinšek nam je povedal: »Smučam že od svojega četrtega leta starosti, saj sem imel to srečo, da je bilo v naši vasi in bližnji okolici kar nekaj otrok, mojih vrstnikov, ki so tudi smučali - sprva na preprostih, doma izdelanih smučeh, ki nam ji je izdeloval odlični mojster Ivan Škoberne, ki je bil tudi bližnji sosed. Izdeloval je zelo lepo oblikovane smučji iz jesenovega lesa, ki so bile že zelo podobne tovarniško izdelanim, ki pa za nas tedaj še niso bile dosegljive.

Vaditeljski izpit za učitelja smučanja sem opravil 1966 leta v Kranjski Gori. Lahko se pohvalim, da še ni bilo zime, da ne bi vsaj enkrat stopil na smučji.

Plavati sem se naučil veliko kasneje; mislim, da je bilo to šele v 5. razredu in to v tolmunu Sevnice v Zelencah, kamor smo se hodili otroci kopat in ribe lovit. Seveda je bila takrat voda še zelo čista in polna potočnih postrvi. Svoje plavalno znanje sem kasneje izpopolnjeval v Šentjurju in v Voglajni, kamor smo se hodili skrivaj kopat dijaki celjskega internata. V prvem letniku učiteljskega je bil obvezen 10-dnevi plavalni tečaj na Rabu. Izpit za plavalnega vaditelja sem opravil v okviru študija športne vzgoje ob delu na Pedagoški akademiji v Mariboru leta 1980.

5.5 KDAJ SO SE VČASIH IGRALI

Največ časa za igro so imeli v nedeljo, saj je to po krščanski tradiciji – dan za počitek. Med tednom so imeli zelo malo časa, saj je imelo delo prednost pred šolo in igro. Uspelo jim je, da so se odtrgali od obveznosti za kakšno uro, nekateri dve.

6. ANALIZA ANKETE OSNOVNOŠOLCEV OŠ PLANINA

V anketi je sodelovalo 8 deklet in 11 fantov s predmetne stopnje (7.r./9, 8.r./9 in 9.r./9).

2. Kdaj imaš največ prostega časa? (obkroži, možnih je več odgovorov)

	Ž	M
- po opravljeni domači nalogi,	1	3
- po šoli,	1	5
- ob sobotah in nedeljah,	6	6
- med šolskimi počitnicami,	6	6
- med poletnimi počitnicami,	6	8
- drugo	0	2

3. Kako preživljaš prosti čas? (obkroži, možnih je več odgovorov)

	Ž	M
- berem	0	2
- igram na računalnik,	6	10
- gledam televizijo,	5	8
- rešujem križanke,	2	0
- družim se s prijatelji,	6	7
- igram družabne igre,	3	4
- drugo	4	0

4. Katere igrače uporabljaš?

Karte, računalnik, šah, žogo, lego kocke, rolka, kolo, monopoly, avtomobilčki, plišaste igrače,

5. Katere igre se najpogosteje igraš s prijatelji?

Kartanje, kolesarjenje, nogomet, odbojka, monopoly, twister, igrava računalnik, košarko, te

6. S katerimi športi se ukvarjaš in kolikokrat na teden?

Nogomet, košarka, kolesarjenje, nogomet, odbojka in košarka, tek, ples, smučanje, jezenje

7. Kolikokrat na teden? Dvakrat, med prostim časom, enkrat, vsak dan,

7. ZAKLJUČEK

Naše hipoteze, navedene v uvodu zgodovinske raziskovalne naloge so pripeljale do zanimivih zaključkov. Otroci so imeli v preteklosti manj časa za igro kot danes, saj je imelo delo na kmetiji prednost – celo pred obiskovanjem šole. Največ časa za igro so imeli ob nedeljah in v zimskem času. Takrat so se igrali družabne igre: šah, človek ne jezi se, domine. Težav z iskanjem soigralcev ni bilo, saj so bile v preteklosti družine številčnejše, kot so današnje. Danes imajo učenci več časa za igro ob vikendih in v šolskih počitnicah, najbolj jih zaposlujejo šolske obveznosti. V preteklosti je učence bolj kot šolske obveznosti zaposlovalo delo na kmetiji. Le-tega je bilo v zimskem času manj in takrat so se lažje prepustili igram. Otrok na vasi je bilo za igro dovolj, zato so se lahko igrali raznovrstne družabne igre, pri katerih so uporabljali naraven material, iz katerega so izdelovali tudi preproste igrače in se prepuščali posebnim doživetjem in stikom v naravnem okolju.

Za današnji, sodobni čas ugotavljamo, da imajo mladi zelo malo izkušenj z družabnimi igrami doma. Sodoben način življenja: služba, dodatne obveznosti, različne aktivnosti... povzročajo, da so otroci prepuščeni samim sebi in lastni iznajdljivosti, kajti starši si redkokdaj vzamejo čas za igro z njimi, bratov in sester pa mnogi nimajo. Druženje s sovrstniki so zamenjali s sedenjem pred televizijskim sprejemnikom ali z igranjem igrice na računalnik. Tudi nakupi (pred)dragih igrač otrokom v sodobnem času ne morejo nadomestiti igre s prijateljem, kjer se otroci učijo tudi socialnih veščin: spoštovanje, razumevanje, prilagajanje, upoštevanje pravil, vedenje... V preteklosti so imeli učenci športno vzgojo zelo radi, kljub drugačnim, ne preveč idealnim pogojem; v današnjih časih učenci razredne stopnje še uživajo v različnih igrah, na razredni stopnji pa uživajo le v tisti dejavnosti, ki je njim všeč, npr. v nogometu.

Dobra igra ni izguba časa – nasprotno – tudi skozi igro se lahko učimo in učenje skozi igro prinaša svojevrstno veselje. To je dokazalo naše srečanje, ko smo se igrali igre, ki smo jih opisali v raziskovalni nalogi – bilo je veliko nepopisnega veselja, smeha in zabave. Skratka, skupno dopoldne je prehitro minilo in že smo se veselili našega ponovnega srečanja ob igri.

Svet je oder, kjer igra vsak svojo vlogo.

(William Shakespeare)

LITERATURA IN INFORMATORJI

Perez, Eulalia: 100 najboljših iger, Radovljica, Didakta, 2000
Inštitut za šport, 2002
Šolska kronika Osnovna šola -Šentvid pri Planini
Pionirska kronika Bohor Šentvid 1961/62
Kronika mladinske in pionirske organizacije na OŠ Planina
Roland Gooč: Družabne igre, 1981
Kosem, Marija, Športna vzgoja za predšolske otroke
Otroška igrišča, Zveza prijateljev mladine, 1973
Videmšek, Mateja: Popestrimo športno vzgojo
Planina skozi čas
Priročni krajevni leksikon, ZDS, 1995
Slovar slovenskega knjižnega jezika

VALBURGA KOLAR, 74 let
JOŽE TOVORNIK, 63 let
Marija Kočevar, 82 let
KAROLINA ŽUPEVC, 68 let
MARIJA BOBEK, 74 let
IVANKA UDUČ, 56 let
DARINKA JAZBINŠEK, 51 let,
JOŽICA ROMIH, 65 let
SLAVKO VALENTINČIČ, 76 let
ANGLEA SENICA, 77 let
JULIJANA KOLMAN, 70 let
NADA KOLAR, 40 let
KRISTINA BOHINC, 75 let,
HENRIK ŽIBRET, 78 let,
ANA ŠPAN, 75 let,
HENRIK ŽIBRET, 49 let,
FRANCI KOTNIK, 50 let
FRANC BOHINC, 48 let
KRISTINA BOHINC, 75 let
POLDIKA SENICA, 59 let
MARIJA JAZBINŠEK, 67 let
HENRIK ŽIBRET, 78 let,
JOŽE KLAUŽER, 64 let
ANA KLAUŽER, 62 let
JOŽICA ZDOLŠEK, 77 let
MAKSIMILJAN ŠTRUKELJ, 63 let
IDA SENICA, 70 let
VERA KOPRIVC, 62 let
IVANKA VOVK, 68 let
SLAVKO VALENTINČIČ, 74 let

Učenke zgodovinskega raziskovalnega krožka pri mentorici Majdi Kočevar se najlepše zahvaljujemo informatorjem, ki so prispevali izdelke, slike in navodila za posamezne igre. Hvala: Mariji Kočevar, Jožetu Klaužerju, Ani Klaužer, Rajku Kolmanu, Andreju Kolmanu, Poldiki Senici, Jožetu Vebru, Karolini Župevc, Idi Senici, Darinki Jazbinšek, Slavku Valentičiču, Stanki Žibret. Zahvaljujemo se tudi mentorici, ki nas je pri projektu vodila, usmerjala, spremljala in spodbujala.

PRILOGE:

Vprašanja za delo na terenu za občane

IME in PRIIMEK:

NASLOV:

STAROST:

VPRAŠANJA

1. Kdaj ste se včasih igrali? Lahko določite: čas, dan, del dneva...
2. Koliko časa ste imeli na voljo za igro?
3. Katere igre ste se igrali v domačem okolju in kje (doma, pri sosedih...)?
4. Katere igrače ste imeli?
5. Katere igre ste se igrali včasih v šoli in kdaj (med poukom, med odmori, pri športni vzgoji...)?
6. Igrače ste verjetno izdelovali sami – katere? Ali mogoče še znate katero izdelati
7. (fračo, lok, žogo, piščal, punčko iz cunj ali kaj podobnega)? Ali nam lahko katero
8. igračo izdelate (če znate)?
7. Ali še imate morda kakšen pripomoček za igro (voziček za punčko ali kaj podobnega)?
8. Imate mogoče kakšno sliko, ki prikazuje igre včasih?
9. Prosim, če natančno opišete igre, ki ste se jih igrali nekoč, da jih bomo lahko odigrali in predstavili na zagovoru naloge oz. jih bomo mogoče predstavili tudi učencem in staršem!

Hvala za vaš trud in sodelovanje!

Vprašanja za delo na terenu za upokojene učiteljice razrednega pouka

IME in PRIIMEK:

NASLOV:

STAROST:

VPRAŠANJA

1. Kako se spominjate ŠPORTNE VZGOJE V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI?
 1. Kdaj ste se zaposlili kot učiteljica?
 2. Koliko let ste opravljali to delo?
 3. Ste ves čas poučevali tudi telesno vzgojo?
 4. Koliko ur telesne vzgoje so imeli učenci tedensko na urniku?
 5. Kje ste izvajali ure telesne vzgoje?
 6. Katere pripomočke ste uporabljali pri telesni vzgoji?
 7. Kako je potekala vaša učna ura?
 8. Lahko opišete kakšno zanimivo dogodivščino pri uri telesne vzgoje?
 9. So se pogoji za poučevanje telesne vzgoje skozi čas kaj spremenili?
 10. Je bila telesna vzgoja že od samega začetka med učenci priljubljena?
 11. Ste v obdobju svojega službovanja opazili spremembe v učnih načrtih za telesno vzgojo?
 12. Lahko navedete igre, ki ste se jih najpogosteje igrali v razredu oz. pri športni vzgoji?
 13. Ali znate tudi vi smučati in plavati? Kdaj in kje ste se naučili?

Vprašanja za g. DRAGA JAZBINŠKA, UČITELJA TELESNE VZGOJE NA OŠ PLANINA

1. Kako se spominjate ŠPORTNE VZGOJE V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI
2. (KATERE VAJE, OPREMA, ORODJE, ŽOGE ITD.)?
3. Kdaj ste se zaposlili kot učitelj ŠPORTNE VZGOJE?
4. Koliko let ste opravljali to delo?
5. Ste ves čas poučevali telesno vzgojo?
6. Koliko ur telesne vzgoje so imeli učenci tedensko na urniku?
7. Kje ste izvajali ure telesne vzgoje?
8. Katere pripomočke ste uporabljali pri telesni vzgoji?
9. Kako je potekala vaša učna ura na začetku vaše poklicne poti v primerjavi z danes?
10. Se spomnite kakšne zanimive dogodivščine pri uri telesne vzgoje?
11. So se pogoji za poučevanje telesne vzgoje skozi čas kaj spremenili?
12. Je bila telesna vzgoja že od samega začetka med učenci priljubljena?
13. Ste v obdobju svojega službovanja opazili spremembe v učnih načrtih za telesno vzgojo?
14. Ali znate tudi vi smučati in plavati? Kdaj in kje ste se naučili?

ANKETA ZA NAŠE OSNOVNOŠOLCE

1. SPOL: M Ž (obkroži)
2. RAZRED 7.r./9 8.r./9 9.r./9 (obkroži)
3. Kdaj imaš največ prostega časa? (obkroži, možnih je več odgovorov)
 - po opravljeni domači nalogi,
 - po šoli,
 - ob sobotah in nedeljah,
 - med šolskimi počitnicami,
 - med poletnimi počitnicami,
 - drugo _____
4. Kako preživljaš prosti čas? (obkroži, možnih je več odgovorov)
 - berem,
 - igram na računalnik,
 - gledam televizijo,
 - rešujem križanke,
 - družim se s prijatelji,
 - igram družabne igre,
 - drugo _____
5. Katere igrače uporabljaš?

6. Katere igre se najpogosteje igraš s prijatelji?

7. S katerimi športi se ukvarjaš in kolikokrat na teden?

